

Vierrettä valutetaan kuurnasta astiaan. Mäsäki jää kuurna. Karvia. Eino Nikkiliä 1930. MV.

Juomat

ja Ruotsiin, sittemmin

ssa länsi- ja itäsuoma-
t toistaan (SKK karitta
tot voidaan jakaa kah-
mäjuustoihin ja juoksu-
ihin. Ensiksi mainittuja
Länsi- ja Keski-Uudel-
eessä ja Satakunnassa.
i mumia, syntyi muna-
oli valmistettu kehässä,
a.

i alue käsitti Ahvenan-
omen, Satakunnan ja
i eteläosissa juoksutin-
a, mutta Pohjanmaalla
istoa juustolaudalla tu-
illa. Leipäjuustoa säily-
ä, jossa siitä tuli kuivaa
hjanmaalla ja Pohjois-
ssa valmistettiin juhan-
stoa, oikeastaan juusto-
säilyttää. Sitä syötiin lu-
a. Juustonvalmistukses-
tiin maitoon sekoitettu-
on. Vuohenjuustoa on
ettu Varsinais-Suomessa
massa.²¹ Sekin oli juok-
joka kuivattiin ja suo-

oli kansanomai-
isiosissa; idässä tunnet-
sta valmistettu ns. uuni-
hka. Nimitys *juusto* kuu-
ioihin (vrt. ruots. *ost*) ja
i piimäjuustokulttuuria

imurron jälkeen vanhat
menettivät kaupallisen
suomalainen juustokult-
läisin esikuvium 1850-lu-
kartanomeijereihin kut-
i juustomestareiden väli-

Ainoa luonnon tarjoama juoma veden lisäksi
oli yleensä koivunmahla, jota juoksutettiin
kevällä ja juotiin sellaisenaan. Vaahteran-
mahlaa käytettiin harvoim, sillä vaahteraa
kasvoi vain maan eteläosissa. Koi-
vumahlaa annettiin Pohjois-Savossa ja -Kar-
jalassa lehmillekin. Lounais-Suomessa siitä
taas on valmistettu jauhojen tai maltaiden
avulla eräänlaista mahlakajjaa, joka maini-
taan jo 1600-luvun lähteissä.²³ Myös kata-
janmarjoista valmistettiin eri puolilla kajjaa,
johon kuitenkin vain Lounais-Suomessa li-
sättiin maltaita ja hiivaa.

Oluen ja kajjaan liittyvän perinteen ja
tekniikan osalta maa jakaantuu kahteen
osaan (SKK kartta 56). Vanhin perinne on
säilynyt Savossa ja Karjalassa, missä kajjaa,
taaria tai *voassaa* (vrt. ven. *kvass*) valmistettiin
ruisjauhoista lisäämällä vain hiukan maltai-
ta. Niistä sekoitettiin puuromainen seos tai
paistettiin uunissa kakkuja kuten Pohjois-
Karjalassa ja Laatokan Karjalassa. Kuuman
veden ja käyttöaineksi lisätyn hapanjuuren
avulla valmistettiin juomaa, joka setsoi avoi-
nessa puutynnyrissä ja valmistui 1–2 päi-
vässä. Tällainen jauhokajja ei ollut kirkasta,
se säilyi huonosti eikä sitä voinut kuljettaa-
kaan. Se edustaa vanhaa, todennäköisesti
eshistoriallista traditiota, joka lienee yhtä
vanha kuin rukiin- ja ohranviljelykin.

Länsi-Suomessa (Kotkan—Oulun linjan
länsipuolella) kansanomaiseen oluenvalmis-
tukseen vaikutti jo aikaisin skandinaavinen
perinne ja sittemmin saksalainen oluenpano-
tekniikka, joka välittyi keskiaikaisten kau-
punkien kautta. Käytettiin ohramaltaita ja/
tai ruismaltaita, joista kuuman veden avulla
valmistettiin *mäsäki*. Maan lounaisosissa mäs-
kiä voitiin lämmittää kuumilla kivillä, mutta
myöhemmin se yleensä keitettiin. Mäsäki kaa-
dettiin valumaan puunkaukaloon, *kuurna*

tai *kynään*. Kirkas *vierre* otettiin talteen ja sii-
hen sekoitettiin humalavettä, jonka jälkeen
se pantiin käymään oluthiivan (*keritys*) avul-
la. Noin vuorokauden kuluttua olut lasket-
tiin tynnyreihin, joissa käyminen jatkui vielä
jonkin aikaa.

Vanhempi perinnekerrostuma heijastuu
germaanista lainasanoista, kuten *mallas*
(vrt. *malt*), *vierre* (vrt. *vört*), *rapa* (vrt. *drav*),
ja nuorempi keskiaikaisista ruotsalaisista lai-
noista, kuten *prykkätä* (ruots. *brygga*), *mäsäki*
(ruots. *mäsk*), *keritys* (ruots. *gjära*) ja *sahki*
(ruots. *sajt*). Olut-sanaa on pidetty joko ger-
maanisena (ruots. *öl*, engl. *ale*) tai balttilaise-

na lainana (vrt. liettuan *alus*). Humalaa on
viljelty maassa ainakin 1300-luvulla, lähinnä
lounaisosissa. 1500-luvulla Suomen humala-
sato oli kaksi kertaa niin suuri kuin Ruotsin,
minne suomalaista humalaa vietiinkin. Suo-
pursun ja -myrön käytöstä humalan sijasta
tai ennen sen tunnetuksi tulemistä on vain
joitakin epäselviä tietoja.

Oluen teollisen valmistuksen aloitti Hel-
singissä N. Sinebrychoff 1819, mutta sen lä-
pimurto tapahtui 1850-luvulla uusien baijeri-
laisten panimomenetelmien tultua käyttöön.
Oluen eli sahdin valmistus kotiloissa on
1970-luvulla rajoittunut lähinnä Etelä-Hä-